

A. Desoete¹, K. Hoppenbrouwers², K. Van Leeuwen³, A. Ceulemans¹, N. Vancayseele¹

¹ Universiteit Gent, Experimenteel-Klinische en Gezondheidspsychologie

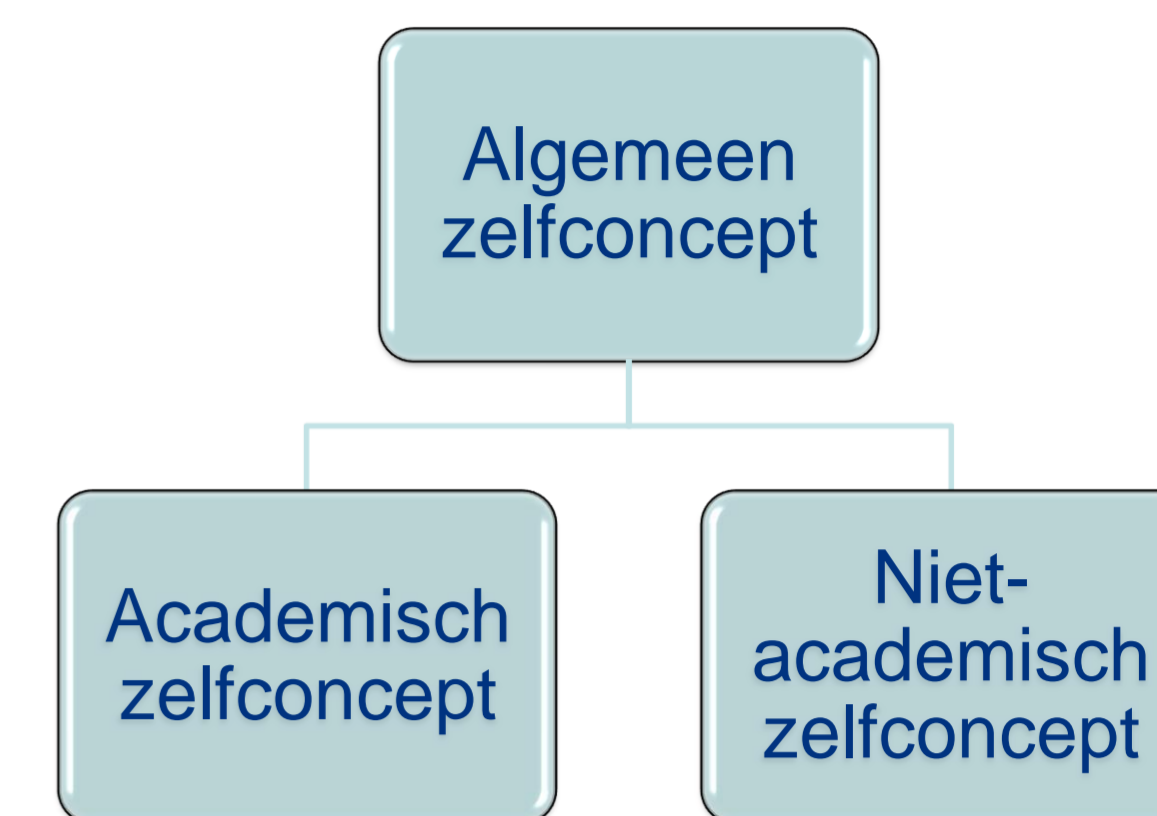
² Katholieke Universiteit Leuven, Jeugdgezondheidszorg

³ Katholieke Universiteit Leuven, Onderzoeksgroep Gezins- en Orthopedagogiek

SITUERING

Leren rekenen of lezen gaat voor sommige jongeren minder vlot. In Vlaanderen zou 14,3% van de bevolking moeilijkheden ondervinden met het leren rekenen, waarbij het bij 5% om hardnekkige en ernstige rekenproblemen gaat (Desoete, Roeyers, & De Clercq, 2004). Problemen met vlot leren rekenen, lezen/spellen kunnen van die aard zijn, dat het psychosociaal functioneren van jongeren, hun levenskwaliteit en die van hun gezinnen onder druk komt te staan.

Het zelfconcept is een van de kernelementen van het psychosociaal functioneren van een individu. Dit zelfconcept bevat zelfevaluaties over verschillende domeinen, zoals het academisch zelfconcept en het niet academisch zelfconcept, waaronder relaties met leeftijdgenoten, atletische vaardigheden en fysieke aantrekkelijkheid (Harter, 1998). De evaluatie van de eigen persoon in zijn globaliteit wordt het algemeen zelfbeeld genoemd. Zelfconcept ontwikkelt zich vanuit een 'sociaal vergelijken'. Dit is een proces waarbij men aspecten van het eigen psychologisch, gedragsmatige en fysiek functioneren vergelijkt met dat van anderen met het doel zichzelf te evalueren. Er bestaat echter nog steeds onduidelijkheid over de invloed van een leerproblematiek op de verschillende delen van het zelfbeeld. Studie van Sabornie (1994) toonde aan dat kinderen met leerproblemen zich vaker eenzaam voelen en meer 'angst' ervaren.

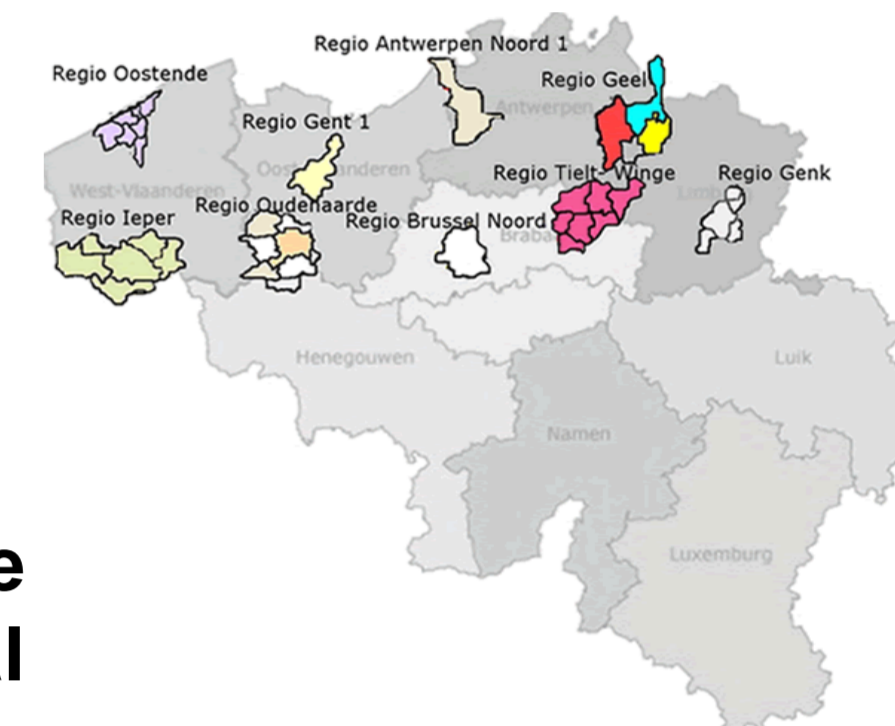
DESIGN

Steekproef: De personen waarop dit onderzoek betrekking heeft maken deel uit van een cohorte van 1259 jongeren (586 jongens, 673 meisjes) die geboren zijn in 1996, en op het moment van inclusie woonachtig in één van de acht regio's in Vlaanderen. Alleen jongeren die alle vragen m.b.t. psychosociaal functioneren beantwoordden, kwamen in aanmerking voor deze analyse.

Design: In het onderzoeksprogramma JONG! van het Steunpunt Welzijn Volksgezondheid en Gezin (SWVG) wordt in een longitudinale studie onder meer nagegaan of jongeren met een leerprobleem op de leeftijd van 12 jaar verschillen qua psychosociaal functioneren van leeftijdgenoten zonder leerproblemen.

Instrumenten: Het zelfbeeld/zelfconcept van jongeren werd in beeld gebracht aan de hand van 30 items van de zelfrapportage vragenlijst ingevuld door de jongere. Hiertoe werden onderdelen van de Child Behaviour Checklist (CBCL), de Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) en een aantal zelf opgestelde vragen gebruikt.

Data Analyse: Voor het onderzoek van het welbevinden werd een factoranalyse uitgevoerd op items van de basisbevraging rond het psychosociaal functioneren van de 12-jarigen. Op basis van een interpretatie van de items werden er vier factoren overgehouden nl. vriendbeleving, competentiebeleving/vrije tijd, sociaal welbevinden/zelfbeeld (niet-academisch zelfbeeld) en schoolbeleving (academisch zelfbeeld). Er werden MANOVA's en ANOVA's uitgevoerd om de verschillen tussen jongeren met rekenproblemen, jongeren met reken- en taalproblemen en jongeren zonder leerproblemen te kennen.

RESULTATEN

Tabel 1: Overzicht van aspecten van het psycho-sociaal functioneren op 12-jarige leeftijd volgens het al dan niet aanwezig zijn van reken-en/of taalproblemen

	Jongeren zonder Leerproblemen (gn)	Jongeren met rekenproblemen (rp)	Jongeren met gemengde reken- en taalproblemen (gp)	Meisjes (M)/ Jongens (J)
Academisch zelfbeeld	=	=	=	M pos.gev < J Pos.gevoelens M neg. Gev > J neg. Gevoelens M gp > J gp
Tevredenheid	Gn > gp	=	Gn > gp	M gp > J gp
Bezorgdheid	Gn > gp	=	Gn > gp	=
Niet-acad. Zelfbeeld	=	=	=	=
Competen Vrije tijd	=	=	=	=
Sociaal welbevinden	=	=	=	=
Vriendschapsbanden	=	=	=	=
Inschatten prestaties op sport (S...)/hobby (H...)	=S1,S2,H1,H2,H3	=	=	M sport1 < J sport 1
Algemeen Zelfbeeld	=	=	=	M < J Mrp < Jrp Mgp < Jgp
Prosociaal & probleemgedrag	=	=	=	M gp < J gp
Depressieve gedachten	=	=	=	=
Emotionele problemen	=	=	=	=
Conduct problemen	=	=	=	=
Hyperactief/inattentief	Gn < rp=gp	Gn < rp=gp	Gn < rp=gp	Mrp/gp > Jrp/gp
Prosociaal gedrag	=	=	=	=
Problemen Leeftijdsgen.	=	=	=	=

Tabel 2: Aantal vrienden van 12-jarigen

	Geen vrienden	1 vriend	2 of 3 Vrienden	4 of meer Vrienden	N
Geen leerproblemen	0,89%	3,56%	23,78%	71,75%	1009
Rekenproblemen	1,33%	4,66%	21,33%	72,67%	150
Reken- en taalproblemen	3,17%	2,38%	18,25%	76,19%	126
Totaal	15	46	295	929	1285

Tabel 3: Tevredenheid met de eigen schoolresultaten (1 helemaal niet – 5 heel tevreden)

	Jongeren zonder Leerproblemen M (Sd)	Jongeren met Rekenproblemen M (Sd)	Jongeren met reken- en taalproblemen M(Sd)	F (2,1188)
Tevredenheid	4,02a (0,97)	3,93 (0,98)	3,81b (1,02)	4,72*
Jongens	3,93 (1,00)	3,91 (1,05)	3,42b (1,07)	
Meisjes	4,09 (0,95)	3,95 (0,89)	4,13a (0,90)	

Tabel 4: Bezorgdheid (1 niet – 5 heel erg bezorgd) omtrent de Eigen schoolresultaten

	Jongeren zonder leerproblemen M (SD)	Jongeren met rekenproblemen M (SD)	Jongeren met reken- en taalproblemen M (SD)	F (2, 1184)
Bezorgdheid	1,99 a (1,19)	2,82*	2,25b (1,23)	
Jongens	2,06 (1,22)		2,35 (1,12)	
Meisjes	1,94 (1,18)		2,18 (1,32)	

DISCUSSIE

Binnen onze moderne samenleving vervullen de rekenvaardigheden een steeds belangrijkere rol. Om de impact van problemen in het verwerven en automatiseren van rekenvaardigheden na te gaan onderzochten we het zelfbeeld van jongeren.

○ **Academisch zelfbeeld**
Jongeren met zowel reken- als taalproblemen zijn minder tevreden en meer bezorgd over hun schoolresultaten dan leeftijdgenoten zonder leerproblemen.

Meisjes met comorbide problemen hebben meer psychosociale problemen en vertonen meer depressieve signalen dan jongens met dezelfde soort leerproblemen.

○ **Niet-academisch zelfbeeld**

Er zijn geen significante verschillen tussen de groepen op vlak van competentiebeleving in de vrije tijd, sociaal welbevinden en beleving van vriendschapsbanden.

Jongeren met comorbide problemen maken zich meer zorgen dan jongeren met een geïsoleerde leerstoornis.

○ **Algemeen zelfbeeld**

Er is geen verschil in het algemeen zelfbeeld tussen jongeren met leerproblemen en jongeren zonder leerproblemen. Uit het onderzoek echter blijkt dat het algemeen zelfbeeld van meisjes lager is dan dat van jongens van dezelfde leeftijd. Meisjes koesteren in het algemeen meer negatieve gevoelens en minder positieve gevoelens t.a.v. school dan jongens van dezelfde leeftijd.

AANBEVELINGEN

Aanbevelingen Werkveld (schoolpersoneel, centra voor gezinsbegeleiding en CLB):

- Signalen van leerproblemen en verlaagd zelfbeeld kunnen herkennen
- Onderscheid maken tussen leerlingen met geïsoleerde leerproblemen en leerlingen met comorbide problemen. Comorbide problemen kunnen leiden tot meer bezorgdheid en minder tevredenheid over het eigen functioneren

Aanbevelingen voor (na)vorming:

- Aandacht hebben voor de ontwikkeling van het zelfbeeld/sociaal emotioneel welbevinden bij kinderen met leerproblemen
- Alert zijn voor psychosociale problemen bij meisjes met rekenproblemen
- Materialen inventariseren en ontwikkelen om het zelfbeeld in het Secundair Onderwijs te bevorderen
- Vormingspakketten ontwikkelen om signalen voor leerproblemen in het Secundair Onderwijs te detecteren

Aanbevelingen voor de overheid:

- Sensibiliseren van het belang van de sociaal-emotionele ontwikkeling tijdens het leren

CONTACT

Naam: Prof. A. Desoete

Werkadres: UGent Dunantlaan 2 - 9000 Gent

Telefoon: 0032 (0)9 264 64 62

E-mail: annemie.desoete@ugent.be

Website: www.steunpuntwvg.be/jong